

هاری بیماری مشترک و قابل انتقال بین انسان و دام

اهمیت بیماری هاری

هاری یک بیماری ویروسی خطرناک، کشنده، مشترک و قابل انتقال بین انسان و دام است که انسان، گوشتخواران وحشی و اهلی (سگ، گربه، گرگ، روباه، شغال و...) و سایر حیوانات (گاو، گوسفند، بز، اسب، قاطر، الاغ و...) را می‌تواند مبتلا و نابود نماید.

اهمیت بیماری به دلایل زیر می‌باشد:

- 1- میزان کشندگی بالا (صددرصد) بطوری که پس از ظهور علائم بالینی چه در انسان و چه در حیوان متأسفانه بیماری درمان پذیر نبوده و بیمار محکوم به مرگ خواهد بود.
- 2- افزایش روند حیوان گزیدگی انسانی که به ناچار سالانه مبالغ زیادی صرف خرید سرم و واکسن ضد هاری انسانی جهت پیشگیری از بیماری در افراد هارگزیده می‌گردد.
- 3- تلفات و خسارت اقتصادی که به دنبال بروز بیماری در دام‌ها ایجاد می‌شود.

وضعیت بیماری در جهان و ایران

با وجودیکه بیش از یک قرن از کشف واکسن هاری توسط پاستور می‌گذرد به علت تنوع میزبان‌های حساس به بیماری در حیوانات اهلی و وحشی نظیر گوشتخواران، علفخواران، جوندگان، خفاش‌ها هنوز بیماری در بیشتر کشورهای جهان وجود دارد و علیرغم پیشرفت‌های حاصل در تکنولوژی و علوم پزشکی با کمال تأسف هنوز درمانی برای مبتلایان به هاری پس از ظهور علائم بالینی وجود ندارد. بطوریکه سالیانه نزدیک به 6 میلیون نفر در دنیا علیه هاری واکسینه شده حدود پانصد هزار نفر انسان با فجیع‌ترین وضع در اثر این بیماری جان می‌سپارند. در کشور ما هم بیماری هاری حیوانی در تمام استان‌های کشور کم و بیش وجود دارد اما در مناطق جنگلی و کوهستانی شیوع آن بیشتر است. مخازن هاری وحش در نقاط کوهستانی گرگ و روباه می‌باشد مخازن هاری شهری معمولاً سگ‌های ولگرد و در مواردی گربه‌ها هستند.

راههای سرایت بیماری هاری

- 1- راه گاز گرفتن و پنجه کشیدن به انسان یا سایر حیوانات توسط حیوان هار: که اصلی‌ترین راه انتقال این بیماری می‌باشد.
- 2- راه پوست: بیماری هاری از راه پوست سالم قابل سرایت نیست ولی اگر کوچکترین خراش یا زخمی در پوست وجود داشته باشد و بزاق حیوان هار و یا حیوان به ظاهر سالم که در اواخر دوره کمون بیماری می‌باشد (فاقد علائم بیماری) به آن برسد قابل انتقال خواهد بود.
- 3- راه مخاطات چشم، بینی و دهان: همچون زخم و خراش پوستی چنانچه بزاق حیوان هار و یا حیوان به ظاهر سالم که در اواخر دوره کمون بیماری می‌باشد (فاقد علائم بیماری) به مخاطات برسد بیماری منتقل می‌گردد (امکان انتقال بیماری از سگ و گربه‌های آلوده، به کودکانی که با آنها بازی می‌کنند از طریق لیسیدن لب، چشم و بینی آنها).
- 4- راه تنفس: امکان پذیر است (خصوصاً در غارهایی که خفاش آلوده زندگی می‌کند).
- 5- انتقال از راه دستگاه گوارش: حیوانات گوشتخوار در اثر خوردن لاشه حیوانات تلف شده ناشی از بیماری هاری، می‌توانند به این بیماری مبتلا شوند. بنابراین بایستی از خوردن گوشت و سایر فرآورده‌های

دام‌های مبتلا به هاری خودداری شود.

نکته بسیار مهم این که 3 تا 10 روز قبل از بروز علائم بالینی ویروس در بزاق حیوان وجود داشته و می‌تواند بیماری را انتقال دهد.

علائم بیماری در حیوان

اولین علامت بیماری در رفتار و عادات حیوان می‌باشد، بطوریکه یا بیش از اندازه به صاحب خود انس و الفت پیدا می‌کند و مثل اینکه از او یاری می‌طلبد و یاعصبانی و بدخو گردیده غذای خود را بخوبی نمی‌خورد. در بیشتر مواقع پس از گذشت دوره تغییر رفتار، حیوان پریشان و مضطرب و کم‌کم به صورت وحشی و درنده درآمده (شکل خشمگین بیماری هاری) به گازگرفتن سنگ و چوب و اشیاء مختلف پرداخته و خانه خود را ترک و بدون مقصد به هر جا می‌رود و به هر کس و هر حیوان که سرراه او باشد حمله می‌کند، پس از مدتی در اثر دوندگی زیاد و گرسنگی و تشنگی به علت عدم امکان بلع، کف از دهانش سرازیر شده و مرتباً به زمین می‌خورد، صدای پارس حیوان خشن و ناموزون و بریده و حالت درندگی در چهره‌اش هویدا بوده و بزودی در اثر فلج دستگاه تنفسی تلف می‌شود. گربه پس از طی دوره کمون به محل تاریکی می‌رود و اگر با چراغ به آن جا بروند به افراد حمله می‌کند و در مورد هاری، پنجه‌های گربه مثل دندان سگ یا گرگ عمل می‌کند زیرا گربه دائماً مشغول لیسیدن پنجه‌هایش می‌باشد و مرتب پنجه‌ها آلوده به بزاق می‌شوند و موقع پنجه کشیدن بر روی بدن انسان بیماری را از راه خراش انتقال می‌دهد. پیشرفت بیماری در موارد کمی به صورت فلجی (شکل آرام یا ساکت بیماری هاری) درآمده حیوان به گوشه‌ای پناه برده ابتدا دست‌ها سپس پاها و بعد سایر اندام‌ها فلج شده و در اثر فلجی دستگاه تنفسی تلف می‌شود. در حیوانات نشخوارکننده (گاو، گوسفند، بز و...) و تک‌سمی (اسب، قاطر، الاغ و...) علائم هاری متفاوت است ولی عمدتاً مشکلاتی از نظر بلع پیدا کرده و آب و کف از دهانشان سرازیر شده، نعره کشیده و به انسان، حیوانات و حتی دیوار و اجسام حمله‌ور می‌شوند. در چنین مواردی به هیچ وجه نباید دست را داخل دهان حیوان کرد. در روباه، خفاش و سگ گاهی دوره کمون طولانی شده و در این مدت به صورت ناقل سالم درمی‌آیند در تمام این مدت بیماری را انتقال می‌دهند.

اقدامات پیشگیرانه

- 1- درمورد افراد حیوان گزیده می‌بایست بلافاصله محل گاز گرفتگی را چندین بار با آب و صابون شستشو نموده و در اسرع وقت به مراکز بهداشتی (شبکه بهداشت شهرستان) ارجاع نموده تا نسبت به سرم درمانی و واکسیناسیون فورا اقدام گردد ضمناً از بخیه کردن این زخمها جدا باید خودداری نمود.
- 2- گاو، گوسفند، شتر یا بز که توسط حیوان هار، گزیده شده، (یا مشکوک به هاری گزیده می‌باشد)، باید در اسرع وقت (حداکثر در یک هفته) زیر نظر دامپزشکی ذبح شده و طبق نظر دامپزشکی عمل شود (موضوع گزش دام و تاریخ دقیق آن می‌بایست توسط صاحب دام به بازرس بهداشتی دامپزشکی قبل از کشتار اعلام گردد).
- 3- از نگهداری سگ و گربه خانگی جدا خودداری نموده و یا تحت نظر دامپزشک نسبت به واکسیناسیون سالانه سگ‌های گله و نگهبان اقدام گردد.
- 4- ارگانهای ذیربط (شهرداری، بخشدار و دهاریها) نسبت به معدوم سازی سگ‌های ولگرد اقدام نمایند.